

Zülmətdən işıqlığa

Qarabağ və Şərqi Zəngəzürdə zəngin elektroenergetika infrastrukturu yaradılır

İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə bir-birinin ardınca enerji obyektləri istifadəyə verilir və beləliklə, onların sayı getdikcə artır. Bu, sürətlə gedən yenidənqurma işləri sırasında kənd və şəhərlərin elektrik enerjisi ilə təchizatının xüsusi önəm kəsb etdiyini bir daha təsdiqləyir.

Elektrik enerjisi, ümumiyyətlə, iqtisadiyyatın bir çox sahələrinin inkişafını təmin edir. Qarabağda və Şərqi Zəngəzürdə qurulan enerji infrastrukturu isə üstəlik, neçə illərdir yurd həsrəti çəkən insanların doğma torpaqlarına qayıtmasını tezləşdirir.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzür getdikcə daha çox nura boyanır. "Azər-enerji" ASC-nin az bir zamanda Şuşa, Füzuli, Kəlbəcər, Cəbrayıl, Zəngilan və Qubadlıda tikdiyi 110 kV-luq yeni yarımstansiyaları göstərmək kifayətdir.

Şuşanın çırağı işğaldan əvvəlki vaxtda olduğundan da gur yanacaq. Burada 110/35/10 kilovoltluq "Şuşa" yarımstansiyası istifadəyə verilib, şəhəri nura qərq edib. "Şükürbəyli-Şuşa" hava elektrik verilişi xəttinin isə cəmi 73 günə tikilməsi regionun energetikasında yeni rekord oldu. Xatırladaq ki, Şuşa şəhərinin Azərbaycanın ümumi enerji sisteminə qoşulması, etibarlı, dayanıqlı və fasiləsiz elektrik enerjisi ilə təchiz edilməsi məqsədilə şuşa" yarımstansiyasının və Füzuli rayonunun "Şükürbəyli" yarımstansiyasından 75 kilometr məsafə boyu 110 kilovoltluq "Şükürbəyli-Şuşa" hava elektrik verilişi xəttinin tikintisinə keçən ilin dekabrında başlanmışdı.

Prezident İlham Əliyev regiona hər səfəri zamanı yeni enerji obyektlərinin açılışını edir. Qarabağ və Şərqi Zəngəzür regionuna növbəti səfəri zamanı dövlət başçısı 110/35/10 kV-luq "Zəngilan" yarımstansiyasının açılışını etdi, Rəqəmsal Yarımstansiyaların təməlini qoydu. Vətən müharibəsindən sonra bu rayonun da enerji təchizatının yenidən qurulması üçün genişmiqyaslı işlər həyata keçirilib. Belə ki, elektroenergetika infrastrukturu tamamilə dağıdılmış rayona Füzulidəki "Şükürbəyli" yarımstansiyasından ümumi uzunluğu 110 kilometr olan iki-dövrəli 110 kV-luq elektrik verilişi xətti çəkilib.

Qeyd edək ki, işğala qədər 40 min nəfərdən çox əhalisi olan Zəngilan rayonunun ümumi enerji tələ-

batı orta hesabla 7 MVt olub. Hazırda ərazisində hava limanı, qızıl, mis yataqları, dağ-eko, aqro və mədəni turizm, "ağıllı şəhər", "ağıllı kənd" də daxil olmaqla, qeyri-əhali abonentlərin və 50 mindən çox əhalinin məskunlaşması proqnozlaşdırılan Zəngilanda 2040-cı il üçün elektrik enerjisi tələbatının 40 MVt-dan çox təşkil edəcəyi gözlənilir.

Dövlət başçısının xeyir-duası ilə Zəngilan rayonunda Rəqəmsal Yarımstansiyaların qurulmasına da start verilib. Xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində "yaşıl enerji" zonasının yaradılması ilə bağlı tədbirlər haqqında" sərəncamında qarşıya qoyulan vəzifələrin icrasını məqsədilə "Azərişiq" tərəfindən Paylayıcı Şəbəkələrin Yaşıl Enerji Zonası tələbləri üzərində qurulmasına başlanıb və "ağıllı şəbəkələr" konsepsiyasının təməl elementlərindən biri olan Rəqəmsal Yarımstansiya layihəsi işlənilib hazırlanıb. Bu cür yarımstansiyalar elektrik şəbəkəsinin vəziyyəti haqqında bütün məlumatları toplayır, emal edir, avadanlığın rəqəmsal formatda idarə olunmasını təşkil edir. Ən əsası, "yaşıl enerji" mənbələri şəbəkəyə inteqrasiya olunur. Bərpa olunan enerji mənbələrinin şəbəkələrə inteqrasiyası rəqəmsal yarımstansiyada avtomatik idarə edildiyindən elektrik enerjisi təchizatında fasilələrin yaranması tam aradan qaldırılır. İstehlakçılar yarana biləcək texniki fasilə barədə məlumatı onlayn qaydada əvvəlcədən alır. İn-

di Füzulidə də Rəqəmsal Stansiya İdarəetmə Mərkəzi tikilir.

Prezident İlham Əliyev ölkəmizdə bərpa olunan enerjinin inkişafına böyük diqqət göstərildiyini qeyd edərək demişdir: "Növbəti 3-4 il ərzində ümumi gücü 700 meqavat təşkil edəcək 3 külək və günəş elektrik stansiyalarının inşasına sərmayə qoyuluşuna dair üç böyük beynəlxalq enerji şirkəti ilə müqavilələr imzalanıb. Layihələrdən biri 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Ermənistanın işğalından azad edilmiş Şərqi Zəngəzür bölgəsində həyata keçiriləcək. Bu 240 meqavat gücündə günəş elektrik stansiyası Azərbaycanın azad olunmuş ərazilərində ən böyük birbaşa xarici sərmayə qoyuluşu layihəsi olacaqdır. Mən digər beynəlxalq enerji şirkətlərini də Azərbaycanın azad olunmuş ərazilərində "yaşıl enerji" layihələrinə sərmayə qoymağa dəvət edirəm".

Dövlət başçısı Qarabağı və Şərqi Zəngəzürü "yaşıl enerji" zonası elan etdiyini xatırladaraq bildirmişdir ki, Azərbaycanın azad olunmuş ərazilərinin 7200 meqavat günəş enerjisi və 2000 meqavat külək enerjisi potensialı var.

Bu bölgələrin bərpa olunan enerji istehsalı üçün imkanları çox genişdir. Belə ki, Yer səthinə düşən günəş radiasiyasının miqdarına görə Qarabağın cənub düzənlik hissəsi - Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan rayonları Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisindən sonra ikinci yerdə dayanır. Burada bir kvadratmetr üfüqi səthə düşən günəş radiasiyası il-

də 1600-1700 kilovat/saat təşkil edir. Həmin ərazilərin ümumi günəş enerjisi potensialı 3000-4000 meqavatdır. Ölçü müşahidə stansiyalarının quraşdırılması yolu ilə potensialın daha dəqiq hesablanması həyata keçiriləcək.

Bu yerlərdə eləcə də külək enerjisi istehsal etmək mümkün olacaq. Çünki regionun dağlıq hissəsində 100 metr hündürlükdə küləyin orta illik sürətinin saniyədə 7-8 metr olduğu geniş ərazilər mövcuddur. Kəlbəcər və Laçın rayonlarının Ermənistanla sərhəd ərazilərində küləyin orta illik sürəti saniyədə 10 metrə çatır. Ümumilikdə, Qarabağın dağlıq ərazilərində külək enerjisinin potensialı 300-500 meqavat kimi qiymətləndirilir. Ölçü müşahidə stansiyalarının quraşdırılması yolu ilə bu sahənin də dəqiq potensialı hesablanacaq.

Bunlardan əlavə, Kəlbəcərdə və Şuşada termal su ehtiyatları var. Qarşıda dayanan vəzifələrdən biri də termal mənbələrdən enerji məqsədli istifadənin mümkünlüyünün tədqiq etməkdir.

Beləliklə, işğaldan azad olunmuş ərazilərimiz "yaşıl enerji" zonasına çevrilir. Əslində, bu regionda bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə, enerji səmərəliliyi, ekoloji təmiz texnologiyalar, o cümlədən nəqliyyat vasitələrinin tətbiqi və digər məsələləri əhatə edəcək "yaşıl zona", yaxud "yaşıl məkan" konsepsiyasının hazırlanmasına hələ Vətən müharibəsindəki şanlı qələbəmizdən az sonra başlanmışdır. Bu il mayın

3-də isə Prezident "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində "yaşıl enerji" zonasının yaradılması ilə bağlı tədbirlər haqqında" sərəncam imzalamışdır. Dövlət başçısı bu ərazilərdə "yaşıl enerji" zonasının yaradılması ilə əlaqədar müvafiq konsepsiyanın və baş planın hazırlanması üçün ixtisaslaşmış beynəlxalq məsləhətçi şirkətin cəlb edilməsi məqsədilə 2021-ci ilin dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Prezidentin Ehtiyat Fondundan Energetika Nazirliyinə 1 milyon 391 min 40 ABŞ dollarının manat ekvivalenti məbləğində vəsait ayrılmasını qərara almışdır.

Bu gün dünyanın ən böyük enerji şirkətləri də Azərbaycanda bərpa olunan enerji növlərinin istehsalına maraq göstərir və artıq bu maraq reallaşır. İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə "yaşıl enerji" zonasının yaradılması məqsədilə bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə ilə bağlı özəl investisiyaların cəlb olunması üçün investorlarla müzakirələr aparılır. Bir sözlə, bu rayonları "yaşıl enerji" məkanına çevirmək üçün imkanlardan səmərəli istifadə olunur. Bu da deməyə əsas verir ki, düşmən tapdığından azad edilmiş ərazilərimizdə işıqlar gur yanacaq. Həmin istiqamətdə görülən işlər ölkəmizin daha böyük sosial-iqtisadi inkişafına xidmət edəcək.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"